

Raons emocionals, emocions raonables

Des dels temps de la Grècia clàssica, la tradició occidental s'ha mostrat orgullosa de com ha tractat el tema de la raó. En sentit ampli, bona part dels avenços científics i tecnològics hi estan relacionats. Tanmateix i paradoxalment, des de la perspectiva científica actual, la manera com sovint s'ha pensat la raó a Occident –en termes de posició hegemònica i contrària sobre altres aspectes de la vida humana– mostra aspectes bastant “irracionals”.

Les neurociències (ciències del cervell) són aquí un punt clar de referència. Pensaments, emocions i sentiments estan vinculats als cervells, els quals, tan en el cas dels animals humans com dels animals no humans, són productes de l'evolució de la vida en el planeta. La caracterització més divulgada dels humans és només la de “animals racionals” (una mala traducció d'Aristòtil, que més aviat parlava d'animals cívics i d'animals amb llenguatge).

Tots prenem decisions que no sabem explicar per què hem pres, però aquestes decisions no són “irracionals”

Les emocions hi són perquè han resultat adaptatives. Ens han permès arribar fins aquí. I això inclou tant les emocions que habitualment es consideren “negatives”, com la por, la ira, el fàstic o la vergonya, com les emocions “positives”, com l'empatia, la compassió o la gratitud. De fet, totes les emocions tenen una base biològica anterior a la humanitat. En alguns casos, molt anterior. Els compo-

nents “racionals” han resultat adaptatius, però són molt més recents en termes evolutius. Avui sabem que fins i tot la base de característiques que fins fa poc s'associaven només als *Homo sapiens*, com la moralitat o un cert sentit inherent de “justícia”, les compartim amb altres primats i alguns mamífers.

En el cas dels humans, Darwin ja va postular el caràcter universal de les emocions sobre les diferències culturals, així com la predisposició a jutjar accions com moralment bones o dolentes. A través de contactes variats –amics i acadèmics residents en països no europeus, missioners, etcètera– va recollir informació sobre les reaccions de diferents grups humans per tal de comprovar la universalitat bàsica de l'expressió emocional.

Malgrat el caràcter innat de la predisposició humana a l'adquisició del llenguatge (no sabem amb precisió des de quan), la imatge actual de la vida és que, com deia Goethe, “en el principi fou l'acció”, no la paraula. Tanmateix, la cultura occidental ha pensat repetidament de manera deficient la relació entre emocions i racionalitat, cosa que ha distorsionat com els humans ens entenem a nosaltres mateixos. Ha pensat massa des de les “paraules”.

Plató vinculava moral i justícia a la racionalitat. Només una persona racional podia ser justa. Les actituds ètiques racionalistes consideren que les emocions havien de ser sotmeses al dictat de la raó. Emocions i raó han estat vistos com dos mons nítidament separats i situats en una relació jeràrquica favorable a la raó. Avui les neurociències diuen que les

coses no són així. La recerca de les darreres dècades (Damasio, Gazzaniga, i entre nosaltres, Morgado, Bufill, Bulbena) ha capgirat potser definitivament aquella visió binària i exclouent. Una menor capacitat emocional empobreix la reflexió.

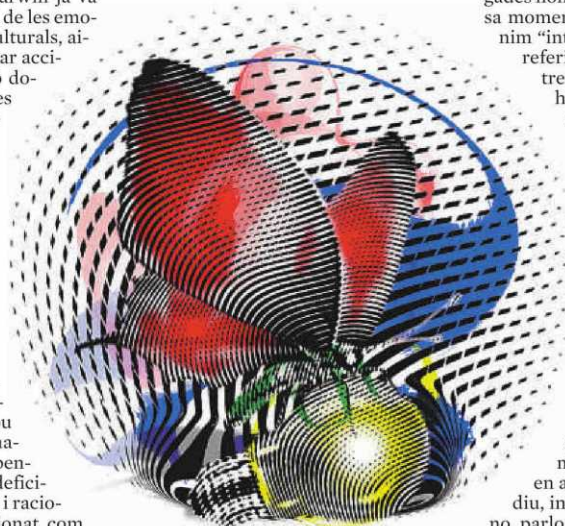
Tots prenem decisions que no sabem explicar per què hem pres. Però aquestes

decisions de parella) com en decisions menors de la vida quotidiana. Prenem decisions a partir d'un coneixement emocional molt complex, capaç de computar molta informació, moltes variables a la vegada. Les emocions orienten els raonaments. La raó, quan arriba, acostuma a fer-ho més tard, uns mil·lisegons després, a vegades només per justificar la decisió presa moments abans (sovint diem que tenim “intuïcions” o un “sisè sentit” per referir-nos a aquesta situació). Entre emocions i raó sembla que hi ha més un conjunt d'interaccions que una contraposició entre facultats alienes. És el camp de les raons emocionals i les emocions raonables.

Dèiem que en el principi fou l'acció. I moltes vegades sembla que en el final, també. Així, les neurociències li vénen a dir al racionalisme tradicional el que Hamlet li diu a Horaci: “En el cel i a la terra hi ha més coses de les que pot somiar la teva filosofia”.

Parlar és gratis. I moltes vegades això té un preu. Acostuma a ser més fiable basar-nos en allò que la gent fa que en el que diu, incloent-hi allò que diu que fa. I no parlo només del contrast entre el que diuen i el que fan les ideologies polítiques o religioses, sinó dels comportaments quotidians de qualsevol *Homo sapiens*. Un món “racional” no resultaria només indesitjable –això ve quasi per definició–, sinó que resultaria insostenible.

De ben segur que el desenvolupament futur de les neurociències (i de l'evolucionisme genètic) ens reserva coneixements importants que ens anirà fent revisar “què som i què podem esperar de nosaltres mateixos”.

JAVIER AGUILAR

tes decisions no són “irracionals”. En les nostres decisions pràctiques són sovint les nostres emocions les que estan en el pont de comandament, malgrat que no en siguem conscients. Una cosa que ja pensaren bé D. Hume i A. Smith en el segle XVIII. El nostre cervell registra la càrrega emocional que comporta qualsevol situació. I aquest “coneixement emocional” resulta un factor utilíssim tant en les decisions importants (professió, elec-